

Carlsen ootab väljakutsujat

Sellel nädalal algaval kandidaatide turniiril selge favoriit puudub ning oodata on põnevaid malelahinguid. Järgnevas artiklis vaatame millega on turniiril osalejad viimastel aastatel hakkama saanud ning mida neilt oodata võib.

Kiire info turniiri kohta:

Aeg:	10.03.2018 – 27.03.2018
Koht:	Berliin, Saksamaa
Ajakontroll:	100 min 40 käigule, 50 min järgmisele 20 käigule ning 15 min ülejäänud mängule.
Osalejad:	Shakhriyar Mamedjarov (2809), Vladimir Kramnik (2800), Wesley So (2799), Levon Aronjan (2794), Fabiano Caruana (2784), Ding Liren (2769), Alexander Grištšuk (2767), Sergei Karjakin (2763).
Auhinnafond:	420 000 €

Tähelepanuväärne on turniiri puhul osalejate keskmise vanuse langus, võrreldes paari eelmise turniiriga. Kui 2014 oli osavõtjate keskmine vanus 33 ja 2016 32, siis sel aastal on vastav näitaja 31. Tippmales läheb seega aina tihedamaks rebimiseks just noorema generatsiooni esindajate vahel ning kui vaadata juurdekasvu ja tänapäeva noorte arengut üle maailma, siis leiavad kogenud malehunnid enda vastast aina nooremaid „tallekesi“, kelle hammustus aga kiirelt surmavaks võib saada. Ega selles ise enesest midagi uut ei ole: noori maailmameistreid on olnud varemgi. Kui rääkida aga keskmisest vanusest kandidaatide tsüklites, siis kipub kogu pretendentide plejaad aasta-aastalt nooremaks minema. Aga alustamegi mängijate ülevaadet selle aasta uustulnukatega, kelleks on ühtlasi ka turniiri noorimad osavõtjad: 25-aastased Wesley So ja Ding Liren.

Wesley So

Filipiini päritolu ameeriklane kvalifitseerus turniirile reitingu alusel. Reitingu alusel said õiguse turniiril mängida kaks maletajat, kes suutsid 2017. aasta vältel hoida oma keskmise reitingu kõige kõrgemal. Sellega tõusid esile peale So ka Caruana ja Kramnik, kuid oktoobriks oli selge, et Kramniku reiting värises liialt palju ning seetõttu said just kaks ameeriklast õiguse turniirist osa võtta. Wesley So on eliitklassi piirimail pendeldanud juba mitu mitu aastat ning tõestas oma kuulumist eliitklassi juba 2016. aasta lõpul, kui ta suutis võita Grand Chess Touri kaks viimast etappi ([Sinquefield Cup](#) ja [London Chess Classic](#)) ning kindlustas sellega ka Grand Chess Touri üldarvestuses esikoha. 2017. aastat alustas ta sama edukalt, võites [Tata Steeli turniiri](#), edestades seal teiste hulgas ka Carlsenit ennast. Sellele järgnesid USA meistrivõistlused, kus endine filipiin taas esikoha napsas, jättes Caruana ja Nakamura seljataha. Taoline edujada tõstis ta maailma reitinguetabelis teiseks ning tähendas ka sattumist Ameerika meedia tähelepanu alla, mis provokatiivselt kohe küsis, kas tegu on järgmise maailmameistriga.

Stiili poolest mängib So aga rahulikku positsioonilist malet ning otsib eelkõige stabiilsust: „Ma ei alusta mängu pauguga. Mängu alguses ei vali ma selliseid jätke, mis viiks seisu hästi komplitseerituks. Mõned mängijad tahavad kohe võitlema hakata, aga teate, see on võida-või-kaota situatsioon, see on äärmiselt ebastabiilne.“ Enda sõnul on ta professionaalne maletaja olnud vaid kaks ja pool aastat ning professionaalsuse all peab ta eelkõige silmas struktureeritud lähenemist. Kui teised noormaletajad nagu Giri on päris aktiivsed ka väljaspool malet, siis So tulemuste taga peitub äärmiselt distsiplineeritud metoodiline töö. Mäletame, et kui Carlseniga käis turniiridel kaasas isa, kes talle moraalselt tuge pakkus, siis Sod saadab turniiride ajal ema, kelle roll on palju suurem: „Ei ole mingit pidutsemist, joomist, narkot, suitsetamist, kiirtoitu, ega internetti. Meil kummalgi pole isegi telefoni. Mu tütrele on telefon, tema on meie sekretär. Kõik on tehtud selle jaoks, et ta saaks keskenduda parimaks saamisele. Sellepärast ütlen ma talle alati, et elu jooksul on vaid teatud periood, mil sa saad parim olla ja teised noored lasevad sel ajal raisku minna. Just sellepärast olemegi tekitanud sellise atmosfääri, mis aitaks tal keskenduda parimaks saamisele.“ Paariaastase töö viljaks oligi hämmastav turniirivõitude jada, mille taga peitus 67 mänguline seeria, mil So ei kaotanud ainsatki partiid. Maailmakarikasarjas kaotas So

poolfinaalis aga Ding Lirenile, kes just läbi karikasarja endale kandidaatide turniiril koha kindlustas.

Ding Liren

Noorest hiinlasest sai sellega esimene oma rahvuse esindaja kandidaatide turniiril. See pole mitte ainult individuaalne saavutus, vaid kogu Hiina malepere ühiste ponnistuste vil. Hiinast on viimaste aastakümnetega saanud tulevikustaaride pärusmaa. Naiste kategoorias domineerib Hiina kindlalt. Sellest annab tunnistust kasvõi see, et viimasest 13 maailmameistri tsüklist on hiinlanna võitnud 8 korral ning selleaastane turniir on juba puhtalt Hiina siseasi, kusjuures Hou Yifan sellest osa ei võta. Meeste kategoorias näitas Hiina oma võimu juba 2014. aastal, kui pandi kinni Olümpiaad ning tõusvaid tähti nagu Wei Yi tasub kindlasti jälgida ka tulevikus. Ding Liren on aga juba pikemalt olnud Hiina esinumber ning on ka suurepärase väljutaja, millest annab tunnistust fakt, et ta on olnud välkmales maailma reitinguliider. Oma vastupidavust tavamale kontekstis demonstreeris ta just Maailmakarikasarjas, kus jõudis finaali välja ning kindlustas sellega ka oma osalemise kandidaatide turniiril.

Huvitaval kombel kinnitab ta teatud stereotüüpe, mis meil hiinlastest olla võib, väites, et annab oma turniiridelt võidetud raha tavaliselt oma emale. „Mul pole seda vaja. Mulle ei meeldi kalleid ja luksuslikke asju osta. Mulle meeldib elada lihtsat elu. Võib-olla mõnikord tahan ma restoranides käia ja head toitu süüa, aga isegi siis üritan ma jälgida, et asi kalliks ei läheks. Teate, kui Wei Yi süin oli, siis vahepeal söime me lihtsalt kiirnuudleid ja olime sellega päris rahul.“

Taolise mentaliteedi juures peab märkima, et Hiina tugevus ei seisnegi niivõrd individuaalsuses, kui ühisvõitluses, ehk meeskonnavaimus. See tähendab, et Hiina paneb suurima rõhu ning on tugevam tüümitustel nagu Olümpiaadid või klubide võistlused. Kui lääne kultuuriruumis toimub male areng tavaliselt eelkõige teatud indiviidi idealiseerimise kaudu (lihtsaim näide kohapealt on Keres ja temale järgnenud malebuum), siis mida kaugemale itta minna, seda kollektiivsemaks ja ühtlasemaks see meetod muutub. Ehk individid järgneb seal kollektiivile, mitte vastupidi. Kollektiivse valitsemise kaudu tõstetakse ka individuaalset taset ning see peab ideaalis aitama jõuda ka individuaalse valitsemiseni. Siinkohal on oodata Hiina malemasina koondumist Ding Lireni taha, et tagada talle parim võimalik ettevalmistus eelseisvaks turniiriks. Kuigi hiinlane pidas Maailmakarikasarja ajal – kus ta finaali jõudis – oma taset veel liiga madalaks, et võita, võib temalt siiski oodata soliidset tulemust, esiti juba seetõttu, et tal on ülejäänud osavõtjate vastu head skoorid. Kuigi Maailmakarika finaalis langes ta Levon Aronjani saagiks, siis seda alles ajakontrollide lühenedes ning tema tegelik tavamale saldo Aronjani vastu on $+3 -0 = 8$.

Levon Aronjan

Petrosjanile järgnenud malebuum on Armeenias loonud malekantsi, kust maailma maleareen aina uusi staare koguda saab. Selle bande juhtfiguur, 35-aastane Aronjan, on seni osalenud viies kandidaatide tsüklist, mis tähendab eelkõige suurt kogemustepagasit. Teiste osalejate hulgas suudab seda ületada vaid üks-maailmameister Kramnik. Kuid viiest kandidaaditurniirist hoolimata pole Aronjan veel kordagi saanud maailmameistri tiitlile mängida. Küll on aga tema edulugu viinud selleni, et Armeenias on Aronjan juba pikemat aega pea pop-staari staatuses ning tema tegemistele elatakse palavalt kaasa.

2017. aastal murdis Aronjan küll rekordeid, olles esimene maletaja, kes on suutnud Maailmakarikasarja võita kahel korral, kuid erakordset armeenlast kummitab siiski maleline ebastabiilsus. Eelmistel aastatel madalseisu sattunud armeenlane suutis 2017. aastal võita nii [GRENKE Chess Classicu](#) ja [Altibox Norway Chess](#) turniirid (võites muuhulgas ka Carlsenit), kuid FIDE Grand Prix sarja alustas ta pettumust valmistavate 13. ja 11. kohtadega ning lõpetas aasta 7. kohaga London Chess Classic turniiril. 2018. aastat alustas ta aga hästi, võites äärmiselt tugeva [Tradewise Gibraltar Openi](#), kus pidi esikoha jagamise vältimiseks alistama *tiebreaker*-poolfinaalmatsis Richard Rapporti ning finaalis Maxim Vachier Legrave'i. Kaua on aga räägitud psühholoogilistest vajakajäämistest. Kui teatud perioodidel mängib armeenlane suurepäraselt, siis madalseisu sattudes käib ta käsi äärmiselt täbarasti. Ise peab ta seda aga normaalseks: „Maletajatel on alati teatud perioodid, mil kõik läheb suurepäraselt ja natukese aja pärast ei tule enam mitte midagi välja aga see sõltub eelkõige inimesest endast.“

Maailmakarikaturniiri kahel korral võitmine annab aga tunnistust vaimsest tugevusest, sest pea kõik mängud karikasarjas on koheselt määrava tähtsusega ning rõhuv pinget kestab seega kogu turniiri, ehk pea kuu aega (!). Varasematel kandidaatide turniiridel ongi armeenlasel just vaimsest kindlusest vajaka jäänud, sest heale algusele on pinget kasvades järgnenud mõõn ja pettumus. Viimasel ajal on ta aga

tõestanud, et pinge talumisega tal enam nii suuri probleeme pole ning armeenlasele on tema kuues kandidaatide turniir seega suur lakmusproov. Märkimisväärselt peavad kogemust hindavad kihlveokontorid teda ka peamiseks favoriidiks.

Vladimir Kramnik

Kogemustest rääkides ei saa üle ega ümber ainsast turniiril osalevast eksmaailmameistrist ning vanimast (42) osalejast. „Suur Vlad“ on maailmameistri tsüklites oma ristsed saanud juba 24 aastat tagasi ning nende aastakümnete jooksul on ta suutnud maailmameistrimatšis alistada Kasparovi enda, kaitsnud oma tiitlit Leko vastu ning võidelnud tiitli eest Anandiga. Märkimisväärselt jagas ta 2013. aasta kandidaatide turniiril Carlseniga esikohta, kuid jäi Anandiga võitlusest eemale kuna Carlsen kogus turniiri jooksul rohkem võite. Kramnik rõhubki aina rohkem oma kogemustele, mitte niivõrd enam äärmiselt metoodilisele avangulisele ettevalmistusele. Sellest muutusest rääkis kunagine Kramniku sekundant Svidler: „Selleks, et tema jaoks töötada, pidin ma kõigepealt endale selgeks tegema, kas ma olen võimeline sellele ka füüsiliselt vastu pidama, kuna mul oli juba siis mingi arusaam sellest, kuidas Volodja tööd teeb. Lõpuks suutsin ma sellele küll vastu pidada, aga pärast seda ei tegelenud ma malega pea pool aastat. Ma pole elu sees nii palju tööd teinud kui siis ja ei taha et see kunagi korduks! ... Asi pole aga selles, nagu oleks Volodja otsustanud taolise malelise tööga lõpparve teha, aga talle koitis lõpuks, et ta on oma tasemelt niivõrd kõva, et ei ole vaja üritada kõiki juba avanguga võita. Ta suudab ka pärast lihtsat vigurite mängu toomist vastaseid üle mängida.“

Kogemustest hoolimata, ei suutnud Kramnik 2017. aastal ühtegi superturniiri võita, kuid oli siiski stabiilne medalikonkurent, jäädes Gashmivi memoriaalil ja Altibox Norway Chess turniiridel teiseks ning mitmel korral neljandaks. Kandidaatide turniirile pääses Kramnik aga läbi organiseerijate nominatsiooni. Turniiri vanima osaleja šansse hindavad kihlveokontorid kõrgelt ning ta Aronjani järel teine peasoosik. 2018. aastat alustas ta 3. kohaga Tata Steeli turniiril, kus ta võitis kokku 6 mängu (!), kuid kaotas samuti 3. Ise kommenteeris maailma reitinguetabeli kolmas seda nii: „Arvestades seda, et ma ei pidanudki siin parimas vormis olema, oli mu mäng siiski päris korralik.“

Carlseniga on Kramnik kohtunud tavamale kontekstis 26 korral ning tema skoor valitseva maailmameistri vastu on $+5 -6 =15$, mis on ühtlasi ka üks parimaid skooore, mida sel turniiril osalejad Carleni vastu saavad ette näidata.

Sergei Karjakin

Venelaste lippu üritab peale Suure Vladi kõrgel hoida veel ka viimati Carlseniga maailmameistrimatši mänginud Sergei Karjakin. Karjakini tulemused on pärast kaotust Carlsenile olnud suhteliselt märkamatud, jäädes 2017. aastal pea igal suuremal turniiril tabeli keskpaika. Parimaks tulemuseks oli 4. koht Sinquefield Cupil. Kiirema ajakontrolliga on Karjakini tulemused olnud küll palju paremad (Viimati võitis ta [Tali Memoriaali välkmaleturniiri](#)), kuid sellest kõigest ei maksa põhjanevaid järeldusi teha. Mees on näidanud, et suudab enda vormi säilitada selliselt, et sära tuleks esile just tähtsaimatel hetkedel. 2014. aasta kandidaatide turniiril jäi Karjakin teiseks ning 2016. aastal suutis ta pärast viimase vooru võitu Caruana üle ka triumfeerida. Vormi sättimine ei tule aga iseenesest, ning kui varasematele turniiridele eelnes pikk ettevalmistusperiood, siis erandiks pole ka seekordne turniir. Karjakin alustas oma ettevalmistustega enda sõnul juba novembris. Ettevalmistus seisneb peamiselt erinevates treeninglaagrites. Väljaspool laagreid Karjakin aga malega nii intensiivselt ei tegele. „Kui ma kodus olen, siis ei ole mul male jaoks eriti aega. Ma üritan ennast sundida, et vähemalt kolm tundi päevas sellele pühenduda. ... Maailmakarikasarja jaoks reserveerisin terve kuu ära ... kuid siis langesin varakult konkurentsisist ja järsku oli mul kolm vaba nädalat. Veetsin selle oma perekonnaga. Lisaks veetsin paar päeva vanemate juures, Krimmis, aga need nädalad olid erandlikud.“ Krimmis sündinud ning varasemalt Ukrainat esindanud Karjakin peab ennast rohkem venelaseks, kui ukrainlaseks ning sai Vene kodakondsuse 2009. aastal, mil ta ka föderatsiooni vahetas. Pärast seda on ta Vene riigi poolt saanud suurt tuge ja materiaalist toetust, mis on tema arengule ka tugevalt kaasa aidanud ning on temast teinud Putini valjuhäälese pooldaja. Meenutagem ka seda, et tavamalega ei suutnud 2016. aasta matšis Carlsen tiitlit säilitada ning Karjakin oli talle seal võrdne vastane. Tavamale maailmameister tuli otsustada hoopis kiirmales, kus Carlsen oli ja on hoopis omaette klassist.

Alexander Grištšuk

Venelastel on kiiremate ajakontrollide puhuks olemas ka selle ala spetsialist ning kroonilise ajapuuduse külmavereline valitseja Saša Grištšuk. Kolmekordne väikmale maailmameister on seni osalenud kolmel kandidaatide turniiril, ning tema parimaks saavutuseks on 2011. aastal play-off süsteemis mängitud kandidaatide turniiril finaali jõudmine. Seal pidi ta aga tunnustama Boris Gelfandi paremust. Erakordselt talendikas venelane pole aga suurim tööloom ning kui Vene föderatsioon talle rahvusmeeskonnas hästi tasutud liikmelisust pakkus, ütles Grištšuk selle üles: „Seal ei maksta palka niisama istumise eest, vaid see seab sulle teatud kohustused. Sa pead nõustuma, et mängid mitmetel föderatsiooni individuaal- ja meeskonnaturniiridel ning osaled treeningsessioonidel. Ma ei olnud kindel, kas ma saan kõiki neid kohustusi täita.“

Grištšuk on peale male ka kibe käsi pokkeris, millega ta paar aastat tagasi ka tõsisemalt tegeles. Selle on ta nüüd sinnapaika jätnud, öeldes, et pokkeris peab edu nimel sellele kogu oma elu pühendama. Küsimusele, kas male maailmameistriks saamine on tema elu ambitsioon, on Grištšuk kavalalt vastanud: „Oma ambitsioonide avalik väljakuulutamine on totakas. Sa pead neid tegudega kinnitama, mitte lihtsalt jutustama. Tänapäeva spordis on moodi läinud igasuguste „ma võidan teid kõiki“ deklaratsioonide tegemine. Võib-olla on see hea sponsorite leidmiseks, aga mulle tundub see totakas.“

Keskendumine siis Grištšuki tegudele 2017. aastal. Peamine rõhk läks Grand Prix sarjale ning klubide karikasarjadele (Vene klubide MV, Hiina liiga, Euroopa klubide karikas ja Euroopa klubide MV). Individuaaltasemel osales ta seega vaid Grand Prix sarjas ning matsis Yu Yangyiga, kuid tema tulemused räägivad tõesti enda eest. Ta võitis esimese Grand Prix etapi, ning jagas järgmistel etappidel teist ja kolmandat kohta, mis tähendas kandidaatide turniirile edenemist. Matš Yu Yangyiga lõppes 3-1 võiduga ning individuaaltasemel on Grištšuk 2017. aastal seega oma tegudega nii mõndagi oma ambitsioonide kohta tõestanud: 70-st mängust on Grištšuk kaotanud vaid ühe. Kellele? Ühele tuntud aserile. Kusjuures [see mäng](#) oli äärmiselt huvitav.

Shakhriyar Mamedjarov

Hetkel maailma reitingutabelis teisel kohal paiknev aserite esinumber Shakhriyar Mamedjarov on tuntust kogunud just oma dünaamilise ja agressiivse malega. Kuid viimaste aastatega on ta oma stiili korrigeerima hakanud ning selle taltsutamiseks jõudnud lõpuks nii kaugele, et FIDE reitingutabelis jõudis ta veebriaris oma seni kõrgeimale tasemele: 2814. Kui varasemalt äärmiselt agressiivselt mänginud aser oli tihti oma stiili ohver, kaotades mängu, mida polnud vaja kaotada, siis nüüd on ta peale oma stiili lihvimise ka pudeli maha jätnud ja abiellunud, mängides enda sõnutsi nüüd „igavat malet“. Tulemused räägivad aga selle „igavuse“ kasuks ning 2017. aasta tõi teda edukalt. Mamedjarov kindlustas kandidaatide turniiril osalemise oma eduga Grand Prix sarjas, jagades ühel etapil ka esikohta. Suurim triumf tuli aga kodusel [Gashimovi memoriaalil](#), kus ta suutis võidu koju jätta. Selja taha jäid nii Kramnik, Karjakin kui So. Selle aasta Tata Steeli turniiril jagas Mamedjarov Kramnikuga 3. kohta. „Võit iga hinna eest“ mentaliteet, mis tema stiili on tihti iseloomustanud tegi temast äärmiselt enigmaatilise mängija, kelle tulemusi oli varasemalt ülimalt raske ette ennustada. Viimane aasta on näidanud, et ta on kahtlemata õppinud ennast taltsutama, kuid enigmaatilisust jagub kindlasti ka algavale turniirile: hoolimata sellest, et ta on hetkel reitingu poolest esimene keda jälgida, ei pea kihlveokontorid teda peafavoriidiks.

Fabiano Caruana

Ameeriklane, kes oli eelmisel ja ühtlasi ka oma esimesel kandidaatide turniiril 23-aastasena lähedal matšile Carlseniga, pidi siiski viimase vooru mängu kaotuse tõttu leppima teise kohaga. Caruanal oli seal mustade malenditega vaja Karjakinilt kindlasti võita, et kandidaatide turniir enda kasuks pöörata, kuid see üritus läks luhta. See polnud tal aga kaugeltki mitte ainuke võimalus turniir kinni panna. Kui ta oleks suutnud head seisud Topalovi (11.voor) ja Svidleri (13.voor) vastu võita, oleks ta suure tõenäosusega ka turniiri võitnud. Pinge all ei suutnud ta aga võidetavaid seise võita ning lõpuks oligi viimases voorus selg vastu sein. Kindlasti on Caruana sellest õppinud ja loodab neid vigu sel turniiril vältida. Kaliibrit tal selleks peaks kindlasti jaguma. Tema parimaks saavutuseks on kahtlemata Sinquefield Cupi võit 2014. aastal, mis oli tollal kõrgeima keskmise reitinguga turniir läbi aegade (keskmine reiting 2802). Märkimisväärne ei olnud seejuures mitte tema võit, vaid uskumatuna näiv 7-mänguline võiduseeria maailma absoluutsete tippude vastu, mis tõstis Caruana reitingu koguni 2851-ni! Astronoomiline reiting

langes küll atmosfääri tagasi, kuid hõljus 2017. aastal stabiilselt piisavalt kõrgel, et tagada osavõtt selleaastasel turniiril. Kui paar aastat tagasi võis Caruana olla kindel favoriit, siis viimasel ajal pole ta oma kunagisi hiigelsaavutusi korrata suutnud. Küll aga sai ta 2017. aastal võitu maitsta London Chess Classicul ning jagas teist kohta GRENKE Chess Classicul. 2018. aasta pole talle küll hästi alanud (10. koht Tata Steelil), kuid see ei tohiks olla ka suurim tagasilöök ning kihlveokontorid peavad teda siiski üheks peamiseks soosikuks.

Nagu näha, võtab kandidaatide turniirist osa plejaad äärmiselt tugevaid ja ambitsioonikaid maletajaid, kellest igaüks sooviks, et Londoni novembrikuisest udust vaataks talle vastu just Magnus Carlseni nägu. Iseasi on see, keda Carlsen kartma peaks. Ettevaatuse mõttes peaks ta kindlasti oma tulevast vastast kartma, kuid lõpetame artikli turniiri osavõtjate skooridega Carlseni vastu tavamales. Need räägivad midagi justkui ühest suust...

Aronjan +7 -14 =33

Caruana +5 -9 =17

Grischuk +1 -4 =8

Liren +0 -0 =2

Kramnik +5 -6 =15

Karjakin +2 -7 =29

Mamedyarov +1 -5 =8

So +0 -4 =8